

**DET KONGELIGE
KUNNSKAPSDEPARTEMENT**

Kunnskapsministeren

Stortinget
Karl Johansgate 22
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

23/2274-2

3. mai 2023

Prop. 57 L Lov om grunnskoleopplæringa og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova) - Svar på spørsmål fra komiteen

Jeg viser til spørsmålene fra utdannings- og forskningskomiteen i brev 26. april 2023 i forbindelse med behandlingen av Prop. 57 L (2022-2023) Lov om grunnskoleopplæringa og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova). Under følger svar på spørsmålene.

Kapittel 10 om det beste for eleven

1. Hva er bakgrunnen for at de prosessuelle reglene i barnekonvensjonen om barns rett til privatliv ikke er foreslått tatt inn i lovteksten? Komiteen viser i den sammenheng til den nye barnevernsloven § 1-4 der slike regler er tatt inn.

Svar:

Barnekonvensjonen inneholder mange viktige bestemmelser, og det er viktig at skolen forholder seg aktivt til barnekonvensjonen i tillegg til opplæringsloven. Opplæringsloven kan ikke lovfeste alle konvensjonens bestemmelser. Avgrensningen som er gjort samsvarer med opplæringslovutvalgets.

Barnekonvensjonen art. 16 regulerer barns rett til privatliv. Jeg ønsker å understreke at selv om art. 16 ikke er tatt inn som egen bestemmelse i lovforslaget, gjelder den for skolen på lik linje med øvrige bestemmelser i barnekonvensjonen og opplæringsloven.

Departementet har tydeliggjort barns rett til privatliv etter barnekonvensjonen art. 16 i merknadene i proposisjonen. I merknadene til lovforslaget § 10-2 om elevenes rett til

medvirkning, presiserer departementet hvordan barnets rett til privatliv skal følges opp i praksis:

«Skolen skal også ta omsyn til at elever har rett til privatliv etter barnekonvensjonen artikkel 16 når skolen skal vareta retten eleven har til å medverke. Dersom skolen vil dele opplysninger dei har fått frå eleven, med foreldra eller andre, må skolen informere eleven om dette. Eleven skal få uttale seg om opplysningane skal delast, kva informasjon skolen bør gi, og korleis skolen bør gi denne informasjonen.»

Kapittel 11 om opplæringstilbudet

2. Er forslaget til ny § 1-6 om fag- og timefordeling og tilbudsstruktur i veien for at det kan gis forskrift om en alternativ struktur for opplæring, som for eksempel modulbasert opplæring eller IB?

Svar:

IB-skoler følger egne læreplaner som er utviklet av IBs organisasjon, og som ikke samsvarer med forskriftene som vil være gitt med hjemmel i § 1-4 om mål og prinsipper for opplæringen. Også når det gjelder fag- og timefordelingen skal disse skolene forholde seg til føringene som er gitt fra IBs organisasjon og ikke regler gitt med hjemmel i forslaget til § 1-6.

Modulbasert opplæring innføres som hovedmodell for opplæring for voksne fra august 2024, i første omgang på nivået under videregående, i de 13 utvalgte lærefagene som i dag inngår i forsøket med modulbasert opplæring for voksne og i kombinasjonen av de to nivåene. Ordningen innebærer at kompetansemålene er delt opp i ulike moduler, slik at det blir enklere for kommuner og fylkeskommuner å tilby den opplæringen den enkelte har behov for etter en realkompetansevurdering, og enklere for den enkelte ved at det kan synes mer overkommelig å starte på eller fullføre opplæring mot ønsket sluttkompetanse. Opplæringen blir også mer fleksibel ved at den kan gjennomføres på ulike arenaer eller på hel- eller deltid. Forslaget til ny § 1-6 om fag- og timefordeling og tilbudsstruktur er ingen hindring for å kunne gjennomføre slik modulbasert opplæring.

3. Komiteen viser til høringsinnspill fra skolelederforbundet om å øke fleksibiliteten i fag og timefordeling, og ber departementet gi en vurdering av en slik endring. Videre ber komiteen om innspill til endring av loven som øker fleksibiliteten til 10 prosent samt en endring hvor faget Yrkesfaglig fordypning unntas fra fleksibiliteten.

Svar:

Fag- og timefordelingen blir ett av flere tema i stortingsmeldingen om 5.-10. trinn som regjeringen tar sikte på å legge fram i 2024. Her vil vi vurdere totaliteten i fleksibiliteten og hvordan vi best kan ivareta behovet for handlingsrom for kommuner og skoler, og samtidig sikre nødvendig likeverdig innhold i opplæringen. Spørsmålet om fleksibiliteten bør økes fra fem til ti prosent, vil være én del av denne vurderingen. Når det gjelder videregående

opplæring vurderer departementet behovet for økt fleksibilitet i den gjennomgangen av fag- og timefordelingen som gjøres som oppfølging av Fullføringsreformen. I dette arbeidet vil vi involvere de sentrale partene.

I de vurderingene som skal gjøres i det planlagte arbeidet, vil jeg blant annet ha med meg følgende: I spørsmål fra skole-Norge høsten 2022 ble det spurt om hvordan dagens fleksibilitet på fem prosent i fag- og timefordelingen i grunnskolen blir brukt. Her svarer 37 prosent av skolelederne at de benytter muligheten for å omdisponere inntil fem prosent av timetallet. Fagene engelsk, matematikk og norsk er de fagene som oftest får økt timetall, mens KRLE, samfunnsfag og musikk er de fagene flest skoleledere mener får redusert timetall. Det er dermed fortsatt slik at fag med sentralt gitt skriftlig eksamen prioriteres når kommunene benytter dette handlingsrommet.

Det er videre usikkert hvor stort behov det er for å øke fleksibiliteten til ti prosent. For grunnskolen er timene fordelt på hovedtrinn og ikke enkelttrinn, noe som gir skolene fleksibilitet med tanke på hvordan de vil fordele timene mellom de enkelte trinnene, og handlingsrom til å gjøre ulike prioriteringer. Fag- og timefordelingen for 1. til 7. trinn omfatter også 38 fleksible timer som skal brukes til opplæring i de fagene og på det trinnet kommunene mener er mest tilrådelig ut fra lokale behov. Dette tilsvarer én time i uken i ett av skoleårene mellom 1. og 7. trinn. I tillegg er det andre regler som gir skolene fleksibilitet. Kommunen og fylkeskommunen kan for eksempel omdisponere inntil 25 prosent av timene som er fastsatt i det enkelte faget for enkeltelever dersom det fører til bedre måloppnåelse for eleven samlet sett.

Kapittel 18 om læremidler

4. Hva er departementets vurdering av konsekvensene av et eventuelt presisering av begrepet læremiddel i § 15-3 første ledd?

Komiteen ber om en vurdering av følgende definisjon tatt inn i bestemmelsen:
Et læremiddel er et kvalitetssikret trykt eller digitalt verk som er laget for bruk i undervisningen.

Et læremiddel skal tilfredsstillere kravene i læreplanen.

Regjeringen kan fastsette forskrift om kvalitetskriterier for læremidler som definert i første ledd.

Svar:

Begrepet læremiddel er allerede definert i forslaget til § 15-3 første ledd. Definisjonen her er en videreføring av definisjonen som i dag følger av forskrift til opplæringsloven.

Komiteen ber om en vurdering av en definisjon hvor det blant annet fremkommer at et læremiddel skal være kvalitetssikret. Jeg vil understreke at vi i dag ikke har noen godkjenningsordning for læremidler, og dermed ingen instans som kan utføre en slik

kvalitetssikring. Et slikt krav har ikke vært utredet og ville få store økonomiske og administrative konsekvenser.

Det ligger til skolenes og lærernes ansvar og deres profesjonelle handlingsrom å velge hvilke læremidler som skal tas i bruk. Kvalitetssikring av læremidler skjer i dag gjennom denne prosessen, og hos forlagene. Utdanningsdirektoratet har utarbeidet veiledning til denne prosessen, for å bidra til at skolene og lærerne gjør gode valg. Jeg mener at det ikke bør lovfestes en definisjon som den komiteen viser til.

For øvrig gjøres oppmerksom på at forslaget til definisjon i lovforslaget § 15-3 første ledd vil, i likhet med dagens definisjon, omfatte flere elementer enn det som fremgår av forslaget til komiteen. For å inngå i dagens definisjon av læremidler, er det allerede krav om at det *dekker vesentlige deler av læreplanen i faget*, men også at *det brukes jevnlig i opplæringen*.

5. Komiteen viser til parallellitetskravet i forslaget til ny § 15-3 tredje ledd. Komiteen ber om innspill til utforming av et krav som inkluderer læringsressurser som er utviklet til bruk i opplæringen i parallellitetskravet. Komiteen ber regjeringen vurdere Noregs Mållags forslag til lovtekst:

§ 15-3 tredje ledd skal lyde:

Skolen skal bruke læremiddel, og læringsressurser som er utvikla til bruk i opplæringa som ligg føre på bokmål og nynorsk til same tid og same pris. Kravet gjeld ikkje

a. læremiddel i faget norsk

b. læremiddel i fag med årskull med 300 eller færre elevar

c. læremiddel der den norske teksten utgjer ein mindre del

Svar:

Å inkludere læringsressurser utviklet til bruk i opplæringen i parallellitetskravet vil begrense hvilke læringsressurser skolene kan velge å ta i bruk. Skoler som i dag bruker læringsressurser utviklet til bruk i opplæringen som kun foreligger på ett av skriftspråkene, vil med et slikt krav måtte slutte å bruke disse. Jeg vil understreke at sammensetningen av læremidler og læringsressurser som blir brukt, i sum skal støtte opp under skriftspråket til eleven, og kommunen og fylkeskommunen plikter å sørge for at elevene i størst mulig grad møter læremidler på sitt eget skriftspråk.

I tillegg er det et spørsmål hvorvidt et slikt krav knyttet til læringsressurser vil ha en reell effekt. Det kan være vanskelig å skille mellom læringsressurser utviklet til bruk i opplæringen og øvrige læringsressurser, i tillegg til at vi vet for lite om i hvilket omfang skolene tar disse i bruk. Tilbakemeldinger fra flere nynorskorganisasjoner viser at omfanget av læringsressurser har økt med digitaliseringen, men her skilles det ikke mellom læringsressurser utviklet til bruk i opplæringen og andre ressurser. Det er derfor ikke klart hvilken effekt eller konsekvenser et slikt krav vil ha for skolene når de skal velge ut og ta i bruk læremidler eller læringsressurser.

Videre vil det kunne ha økonomiske konsekvenser for utviklingen av læremidler på nynorsk, hvis vi inkluderer læringsressurser utviklet til bruk i opplæringen i parallellitetskravet. Vi har i dag en støtteordning for utvikling av læremidler på nynorsk, over kap 220 post 70, i fag med mellom 300 og 10 000 elever, fordi det i disse fagene er redusert markedsgrunnlag for utvikling av læremidler. Støtteordningen tar utgangspunkt i dagens parallellitetskrav, og definisjonen av læremidler. Dersom vi også skal inkludere læringsressurser i parallellitetskravet, vil det bli press på dagens ordning til utvikling av parallellutgaver med mindre det også bevilges økte midler til dette.

6. Hvordan kan et lovkrav utformes for å sikre at produsenter som utarbeider læremidler til bruk i skolen utvikler læringsressurser på begge målformer?

Svar:

Parallellitetskravet, som i dag kun omfatter læremidler, retter seg mot skoleeier som pliktsubjekt, og ikke direkte mot læremiddelprodusenter. Kravet legger likevel press på produsenter av læremidler, da skolene ikke kan gå til innkjøp av læremidler som ikke finnes på begge skriftspråk. Det er likevel begrenset hva et lovkrav kan gjøre for å sikre at læremiddelprodusentene også utarbeider læringsressurser på begge målformer. Selv med parallellitetskravet for læremidler har det vært utfordringer med å få nynorskutgavene på plass til samme tid som bokmålsutgavene.

Som nynorskorganisasjonene peker på er det utfordrende at ikke alle læremidler og læringsressurser finnes på begge skriftspråk. Jeg vil likevel understreke at det vil være krevende med et parallellitetskrav for læringsressurser, og viser her til svaret på spørsmål 5.

Kapittel 24 om tilpasset opplæring

7. Det vises til høringsinnspill fra KS til komiteen om regjeringens forslag til en ny sørge-for plikt i paragraf 11-2, der skolene skal sørge for at lærerne følger opp elevenes utvikling. Komiteen ber om en vurdering av merarbeidet knyttet til dokumentasjon og rapportering som følge av denne nye sørge for plikten, samt vurdering av konsekvensene av å ta denne plikten ut av lovforslaget.

Svar:

Lovforslaget § 11-2 er ment å tydeliggjøre og å samle plikter som allerede følger av dagens regler. Elevene har etter dagens forskrift § 3-10 rett til undervisvurdering i fag, hvor det er presisert at denne undervisvurderingen blant annet skal brukes til å fremme tilpasset opplæring, og brukes for å vurdere om eleven har tilfredsstillende utbytte av opplæringen. Videre følger det av dagens lov § 5-4 første ledd at lærerne skal følge med på elevene og melde fra til rektor om en elev synes å trenge spesialundervisning. I samme paragraf er skolen pålagt å vurdere og eventuelt prøve ut tiltak innenfor det ordinære opplæringstilbudet med sikte på å gi eleven tilfredsstillende utbytte, før det blir utarbeidet en sakkyndig vurdering med tanke på spesialundervisning. Alle disse pliktene inngår i det som er en

handlingsrekke for å sikre elevene et tilfredsstillende utbytte av opplæringen. Det er denne handlingsrekken som er presisert og tydeliggjort i lovforslaget § 11-2.

Jeg vil også peke på at lovforslaget i proposisjonen er forenklet og forkortet sammenlignet med forslaget i departementets høring og forslaget fra opplæringslovutvalget. Denne forenklingen ble blant annet gjort på bakgrunn av enkelte høringsinnspill, blant annet fra KS, om at høringsforslaget var for detaljert, og derfor kunne gi inntrykk av skjerpede regler og dermed større krav til dokumentasjon og rapportering enn i dag.

8. I § 11-6 foreslås det at "*Elevar har rett til individuelt tilrettelagd opplæring dersom dei treng det for å få tilfredsstillande utbytte av opplæringa.*" Kan departementet si noe mer om hva det i denne sammenhengen legges i begrepet tilfredsstillende, ut over det som står i lovteksten nå?

Svar:

Dette er nærmere beskrevet i merknadene til § 11-1, med henvisning fra merknadene til § 11-6. I merknadene til § 11-1 står det blant annet følgende:

«Kva som er tilfredsstillande utbytte av opplæringa, er ei skjønnsmessig vurdering, som byggjer på fagleg-pedagogiske vurderingar. Moment her kan vere meistrings- og funksjonsnivået, læringsføresetnadene og utviklinga til elevane. Desse momenta må sjåast opp mot forventa kompetansemål i læreplanverket, eventuelt i individuelle opplæringsplanar. Det er ikkje noko eintydig kriterium for kva som er tilfredsstillande utbytte, og det må vurderast konkret. Plikta er broten når utbyttet til elevane ikkje er tilfredsstillande. Nemninga tilfredsstillande krev likevel ikkje at skolane sikrar optimalt utbytte av opplæringa. Tanken med denne rettslege standarden, som kan variere over tid og med endringar i kva som er fagleg god praksis, er å sikre at plikta og retten til opplæring blir reell. Å avgjere kva som er tilfredsstillande utbytte, er eit lovbunde skjønn.»

9. Om individuell tilrettelegging og sakkyndig vurdering i § 11-7, bruk av alternative opplæringsarenaer og krav om sakkyndig vurdering fra PPT.

Er det et tydelig krav om at en slik vurdering må gjennomføres før tilbud om alternativ opplæringsarena kan tas i bruk, og hvilke vurderinger gjør departementet knyttet til det å eventuelt fjerne et slikt krav? Hva må eventuelt endres i lov eller forskrift for at beslutningen om bruk av alternativ opplæringsarena kan tas av skolen i samarbeid med elev og foreldre uten krav om sakkyndig vurdering?

Svar:

Alternativ opplæringsarena kan i dag benyttes i begrenset omfang uten vedtak om spesialundervisning og krav om sakkyndig vurdering, noe lovforslaget ikke er ment å gjøre endringer i. Skoleeier kan for eksempel fortsatt omdisponere inntil 25 prosent av timene som er fastsatt i det enkelte fag for enkeltelever. Dette krever ikke en sakkyndig vurdering fra PP-tjenesten. Forutsetningen for omdisponering er at det for eleven skal kunne føre til bedre

måloppnåelse i fagene samlet sett. Den enkelte elev eller forelder/foresatt må samtykke til omdisponeringen. Omdisponeringen av timer forutsetter at eleven får opplæring i alle kompetansemålene i læreplanene i fag, men legger ingen begrensninger med hensyn til opplæringsarena. Samtidig må skoleeier, etter dagens lov og lovforslaget, ivareta regelen om at hver elev skal tilhøre en klasse og ha så mye opplæringstid i klassen at eleven kan utvikle sosial tilhørighet. Dersom det skal gjøres avvik fra dette kravet må det fattes et vedtak om individuelt tilrettelagt opplæring. I tillegg er det i noen fag mulig å tilpasse hvor opplæringen skal gis uten at dette må hjemles i 25-prosentregelen eller et enkeltvedtak. Eksempler på dette er faget utdanningsvalg og arbeidslivsfaget. Dette vil også være likt som i dag.

Kravet om sakkyndig vurdering fra PP-tjenesten gjelder bare i de tilfellene hvor det skal fattes et vedtak om individuelt tilrettelagt opplæring. Vedtaket fra kommunen eller fylkeskommunen kan avvike fra anbefalingene i den sakkyndige vurderingen, men da må dette begrunnes særskilt.

10. Komiteen viser til høringsinnspillet til Funksjonshemmedes fellesorganisasjon, om at dagens ordlyd i § 5-4 første avsnitt må bestå. Komiteen ber departementet foreslå en omformulering av ny lov § 11-7 vedtak om individuelt tilrettelagt opplæring og krav om sakkunnig vurdering, som ivaretar dagens ordlyd i § 5-4 første avsnitt.

Svar:

Når det gjelder innspillet fra Funksjonshemmedes fellesorganisasjon om at de ønsker at første punktum i dagens § 5-4 første ledd videreføres, viser jeg til at det i proposisjonen punkt 25.5.2 er redegjort for hvorfor departementet mener regelen er unødvendig. Som det er pekt på i vurderingen, følger det av sammenhengen i regelverket at foreldre som mener at barna deres ikke får tilfredsstillende utbytte av opplæringen, kan kreve at kommunen i et enkeltvedtak tar stilling til om eleven har rett til individuell tilrettelegging eller ikke. Dette er presisert i merknadene til lovforslagets § 11-7. Dersom dagens § 5-4 første ledd første punktum likevel ønskes videreført, kan følgende inntas i forslaget til § 11-7 som nytt fjerde ledd:

«Eleven eller foreldra kan krevje at kommunen eller fylkeskommunen tek stilling til om eleven har krav på individuelt tilrettelagd opplæring, og eventuelt kva opplæring eleven treng.»

Funksjonshemmedes fellesorganisasjon mener videre at den foreslåtte ordlyden i § 11-7 andre avsnitt er uheldig og må endres. De viser til formuleringen i dagens § 5-3 fjerde ledd, som slår fast at «Dersom vedtaket frå kommunen eller fylkeskommunen avvik frå den sakkunnige vurderinga, skal grunngivinga for vedtaket blant anna vise kvifor kommunen eller fylkeskommunen meiner at eleven likevel får eit opplæringstilbod som oppfyller retten etter § 5-1». Denne regelen er foreslått videreført i lovforslaget § 11-7 første og andre punktum som lyder: «Kommunen og fylkeskommunen kan berre fråvike den sakkunnige vurderinga dersom dei kjem til at eleven kan få tilfredsstillande utbytte av opplæringa på ein annan måte. Ei slik avgjerd skal vere grunngitt i vedtaket». Det er presisert i merknaden til § 11-7 at dette er en videreføring av dagens regler.

11. Komiteen ber departementet foreslå en omstrukturering av ny § 11-9, som inkluderer forslagsteksten fra opplæringslovutvalget om krav til relevant kompetanse for den som gir spesialundervisning.

Svar:

Som påpekt i departementets vurdering i proposisjonen punkt 25.5.2, var utvalgets forslag til unntak fra kompetansekravet for å gi individuelt tilrettelagt opplæring, noe uklart. Uklarheten går blant annet ut på at beskrivelsen av forslaget i NOU-en kapittel 31.5.7 ikke synes å være fullt ut samsvarende med utvalgets forslag til § 10-6 andre ledd og merknadene til bestemmelsen. Jeg mener derfor det var riktig å beskrive tydelig i proposisjonen hva departementets lovforslag innebærer, noe som inkluderer to unntaksregler i henholdsvis andre og tredje ledd i forslaget til § 11-9, hvor unntaket i tredje ledd viderefører dagens unntaksregel. Siden utvalgets forslag var noe uklart, mener jeg det blir feil av departementet å tolke hva utvalget har ment, og på bakgrunn av dette utforme et nytt forslag til unntaksregel.

Departementet mener spørsmålet fra komiteen synes å knytte seg til Barneombudets høringsinnspill til komiteen. Barneombudet mener at «Opplæringslovutvalget viste til at regelen [i opplæringslov § 5-5 tredje ledd] kan bidra til en praksis der assistenter blir brukt til å gi undervisning». Til dette vil jeg bemerke at utvalget pekte på flere mulige grunner til at skolene bruker assistenter til opplæring istedenfor kvalifisert personale, hvor utvalget mente én av grunnene kunne være uriktig bruk av dagens unntakshjemmel i § 5-5 tredje ledd. Til dette vil jeg bemerke at departementets forslag til ny § 11-9 tredje ledd, som viderefører den aktuelle unntaksregelen i dagens § 5-5 tredje ledd, er tydelig på at det kun er kravet om at lærerne må ha relevant kompetanse i fagene de skal undervise i det kan gjøres unntak fra, og ikke kravene til å kunne bli ansatt i lærerstilling.

Dersom det er ønskelig å følge opp Barneombudets ønske om at begge unntaksalternativene i forslagens § 11-9 må ha tydelige vilkår om at det skal gi eleven et bedre tilbud, går det an å benytte vilkåret i forslagens andre ledd «...dersom det vil gi eleven bedre opplæring», også i tredje ledd. Dette vil i så fall erstatte vilkåret i tredje ledd som lyder «...dersom ei konkret vurdering av eleven og den individuelt tilrettelagde opplæringa som skal bli gitt, tilseier det».

Nytt tredje ledd i forslagens § 11-9 vil i så fall lyde slik:

«I vedtak om individuelt tilrettelagt opplæring kan det gjerast unntak frå kompetansekrava i § 17-4 dersom det vil gi eleven betre opplæring.»

Jeg vil likevel fraråde en slik ordlyd. Departementets forslag til ordlyd, viderefører dagens regel, som også åpner for å ta høyde for å ivareta særlige behov hos enkelte elever som ikke knytter seg direkte til opplæringen. Se omtale i proposisjonen s. 190, hvor det er henvist til forarbeidene til dagens regel hvor det står:

«Enkelte av elevane kan dessutan ha særlege behov for tryggleik og stabilitet som gjer at dei så langt mogleg bør bli følgde tett av same lærar, sjølv om det skulle innebere at krava til undervisningskompetanse ikkje blir følgde fullt ut i alle dei aktuelle faga».

En slik endring av ordlyden er ikke tilstrekkelig utredet, og på grunn av den nevnte uklarheten i utvalgets forslag, mener jeg også det kan stilles spørsmål ved om et slikt vilkår i forslaget tredje ledd er hørt.

12. Komiteen ber departementet orientere om hva som er deres tolkning av lovendringens innvirkning på begrepet tilpasset opplæring, og om departementet kan foreslå en formulering som ikke endrer på betydningen av begrepet.

Svar:

Lovforslaget har ingen innvirkning på begrepet tilpasset opplæring sammenlignet med i dag. I beskrivelsen av dagens regler i proposisjonen punkt 24.2.2 fremgår det blant annet at tilpasset opplæring er «eit prinsipp som ligg til grunn for all grunnskoleopplæring og vidaregåande opplæring.». Reglene om tilpasset opplæring etter lovforslaget § 11-1 innebærer ingen realitetsendringer fra dagens § 1-3 når det gjelder plikten skoleeier (eventuelt bedriften for de som har opplæring i bedrift) har til å tilpasse opplæringen. Dette er nærmere beskrevet i departementets vurderinger i punkt 24.5.2 i proposisjonen.

13. Komiteen ber videre departementet foreslå en formulering og en plassering av en bestemmelse om tilpasset opplæring i kapittel 1.

Svar:

På bakgrunn av den strukturen og systematikken som følger av lovforslaget i proposisjonen, mener jeg det er lite hensiktsmessig å ha en slik regel i kapittel 1 i den nye loven. Jeg vil i den anledning peke på at reglene om tilpasset opplæring er plassert i lovforslagets kapittel 11, under kapitteloverskriften «Tilpassa opplæring og individuell tilrettelegging». Jeg mener det er viktig at reglene står der de tematisk passer inn, i tråd med den strukturen som følger av lovforslaget. Om regler for eksempel står tidlig eller sent i loven, har ikke betydning for reglenes viktighet.

Dersom reglene om tilpasset opplæring skal stå i lovens kapittel 1, må det endres på flere kapitteloverskrifter, og vi må vurdere hvordan sammenhengen mellom en regel om tilpasset opplæring i kapittel 1 skal få den riktige og nødvendige sammenhengen med de øvrige reglene i lovforslagets kapittel 11 om å sikre den enkelte tilstrekkelig utbytte av opplæringen. Det må også gjøres justeringer i andre lovregler som henviser til reglene om tilpasset opplæring. Departementet har ikke hatt anledning til å komme med en helhetlig vurdering av dette innen svarfristen, og ber komiteen eventuelt komme tilbake med en ny forespørsel med forlenget frist dersom det fremdeles er ønskelig at departementet bistår med en slik løsning.

Kapittel 29 om opplæring i og på norsk tegnspråk

14. Komiteen viser til Norges døveforbund sitt hørings svar der de påpeker at § 3-4, § 6-3 og § 19-9 i ny opplæringslov strider med språkloven § 1 c, og § 7 ettersom

paragrafene begrenser opplæringsrettighet til tegnspråk til noe hørselsrelevant. Komiteen ber departementet orientere om de har tatt hensyn til kravene i språkloven i utformingen av disse paragrafene, og vurderingen rundt ivaretagelse av begrepet.

Svar:

Jeg mener at lovforslaget til §§ 3-4, 6-3 og 19-9 er i samsvar med språkloven §§ 1 andre ledd bokstav c og 7. Departementet har hensyntatt språkloven i utformingen av sitt forslag til bestemmelsene om tegnspråk. Departementet viser blant annet til at språkloven § 7 er omtalt i omtalen av dagens regler i kapitlet om opplæring i og på norsk teiknspråk, se proposisjonen punkt 29.2.4 (side 212).

Det sentrale tiltaket for å «verne og fremje» norsk tegnspråk i min sektor (jf. språkloven § 1 andre ledd bokstav c), er å videreføre en rett til opplæring i og på norsk tegnspråk i ny opplæringslov. Selv om retten er knyttet til hørselshemming, endrer ikke det norsk tegnspråk sin status som likeverdig med norsk som språklig og kulturelt uttrykk, jf. språkloven § 7. Språkloven kan ikke tolkes slik at den stiller krav om en ubetinget rett for alle elevgrupper til opplæring i og på tegnspråk.

Jeg er ikke enig med Norges Døveforbund i at vilkåret om hørselshemming er i strid med språkloven. Kravet om hørselshemming innebærer ikke en innstramming av dagens regler, men en tydeliggjøring. I proposisjonen presiseres det at det ikke stilles krav til graden av hørselshemming, og at det bør legges stor vekt på om foreldrene eller eleven selv mener at eleven er hørselshemmet, og at det normalt sett ikke vil være nødvendig å innhente noe dokumentasjon, se for eksempel merknadene til lovforslaget § 3-4 (s. 575). Lovforslaget fjerner også dagens vilkår om at det må foreligge en sakkyndig vurdering før det kan fattes vedtak om opplæring i og på norsk tegnspråk. Elever med rett opplæring i og på tegnspråk gis videre en større grad av valgfrihet med hensyn til opplæring i og på tegnspråk (se proposisjonen pkt. 29.5.3 og 29.5.6).

I tillegg presiserer jeg i proposisjonen at også at elevgrupper som ikke har en hørselshemming, men som har andre kommunikasjons- eller språkutfordringer, kan ha rett til opplæring i tegnspråk etter reglene om tilpasset opplæring:

«Det finst grupper med høyrande elevar med kommunikasjons- eller språkutfordringar som kan ha behov for opplæring i og på teiknspråk. Eit døme er elevar med autismspekterdiagnose som blir meir språkleg aktive når kommunikasjonen er basert på ein visuell og gestuell modalitet. Elevar med kommunikasjons- og språkutfordringar som ikkje er høyrselshemma, kan ha rett til opplæring i og på teiknspråk eller alternativ og supplerande kommunikasjon med grunnlag i reglane om tilpassa opplæring og alternativ og supplerande kommunikasjon (ASK), jf. §§ 11-1 og 11-12.»

Det er derfor ikke slik at kun elever med hørselshemming vil kunne ha rett til opplæring i og på norsk tegnspråk etter forslaget.

Departementet drøfter også om det er øvrige grupper enn de nevnte som bør få tilgang til opplæring i tegnspråk. I den sammenheng er det hørende elever som står i en nær relasjon til tegnspråkbrukere som er mest aktuelt. Departementet foreslår ikke en rett til opplæring i og på norsk tegnspråk for denne gruppen nå, se s. 216:

«Spørsmålet om elevar som har teiknspråkbrukarar i nære relasjonar, bør få rett til opplæring i norsk teiknspråk, er noko både interesseorganisasjonar og departementet er opptekne av. I august 2021 vart det utnemnt eit offentleg utval som skal gjere ein gjennomgang av teiknspråkfeltet. Ein eventuell rett til opplæring i teiknspråk for elevar som har teiknspråkbrukarar i nære relasjonar, kan vurderast i samband med oppfølginga av utgreiinga frå teiknspråkutvalet.»

En slik eventuell utvidelse må også vurderes ut i fra hvilke økonomiske og administrative konsekvenser utvidelsen vil ha, noe som ikke er utredet. Jeg mener at det ikke er i strid med språkloven *ikke* å utvide en rett til opplæring i og på norsk tegnspråk for denne gruppen.

Kapittel 33 om skolemiljøet til elevene

15. Komiteen ber departementet foreslå et nytt § 12-6 fjerde avsnitt, hvor dagens § 9 A-4 fjerde avsnitt første punktum ivaretas.

Svar:

Dagens § 9 A-4 fjerde ledd første punktum lyder:

«Når ein elev seier at skolemiljøet ikkje er trygt og godt, skal skolen så langt det finst eigna tiltak sørge for at eleven får eit trygt og godt skolemiljø.»

Dagens § 9 A-4 fjerde ledd er ivaretatt i lovforslaget § 12-4 andre ledd tredje punktum:
«Skolen skal snarast undersøkje saka og rette opp situasjonen med eigna tiltak.»

Forslaget til § 12-6 gjelder statsforvalternes håndhevingsordning. Forslaget til fjerde ledd gjelder statsforvalterens vedtakskompetanse, og lyder:

«Kjem statsforvaltaren til at skolen ikkje har oppfylt plikta til setje inn eigna tiltak etter § 12-4 andre ledd eller plikta til å lage ein skriftleg plan etter § 12-4 tredje ledd, kan statsforvaltaren påleggje kommunen eller fylkeskommunen å rette forholdet. Dersom saka elles vil bli unødig forseinka, eller dersom det er grunn til å tru at kommunen eller fylkeskommunen ikkje kjem til å rette forholdet, kan statsforvaltaren vedta kva skolen skal gjere for at eleven skal få eit trygt og godt skolemiljø. Statsforvaltaren kan vedta reaksjonar etter skolereglane, jf. § 10-7, eller vedta at ein elev skal byte skole, jf. § 13-2»

Jeg oppfatter at komiteen ønsker et nytt forslag til § 12-6 fjerde ledd, som ikke begrenser statsforvalterens vedtakskompetanse til som hovedregel å pålegge kommunen eller fylkeskommunen å rette forholdet.

På denne bakgrunn kan et revidert forslag til § 12-6 fjerde ledd lyde slik:

«Kjem statsforvaltaren til at skolen ikkje har oppfylt plikta til setje inn eigna tiltak etter § 12-4 andre ledd eller plikta til å lage ein skriftleg plan etter § 12-4 tredje ledd, kan statsforvaltaren påleggje kommunen eller fylkeskommunen å rette forholdet eller vedta kva skolen skal gjere for at eleven skal få eit trygt og godt skolemiljø. Statsforvaltaren kan vedta reaksjonar etter skolereglane, jf. § 10-7, eller vedta at ein elev skal byte skole, jf. § 13-2»

Jeg vil presisere at årsaken til at jeg har foreslått at statsforvalteren som hovedregel skal pålegge kommunen å rette forholdet i stedet for selv å vedta konkrete tiltak, er at nærhet til eleven og saken er viktig for å finne gode løsninger. Skolen og kommunen eller fylkeskommunen vil normalt ha bedre forutsetninger enn statsforvalteren til å finne tiltak som bidrar til å gi eleven et trygt og godt skolemiljø, og vurdere hvordan tiltakene kan påvirke andre elever og skolemiljøet ellers. Jeg viser til drøftelsen i proposisjonen punkt 33.8.6.2 om dette (s. 264-266).

Departementets forslag til § 12-6 fjerde ledd dekker de tilfellene hvor statsforvalterne bør ha mulighet til å sette inn egne tiltak, ved at statsforvalteren kan sette inn tiltak *«dersom saka elles vil bli unødig forseinka, eller dersom det er grunn til å tru at kommunen eller fylkeskommunen ikkje kjem til å rette forholdet»*. På denne bakgrunn ber jeg komitéen om å beholde mitt opprinnelige forslag til § 12-6 fjerde ledd.

16. Komiteen viser til forslaget til ny § 12-5 om skjerpet meldeplikt, jf. proposisjonens kapittel 33, særlig side 257. I proposisjonen foreslås det å ta inn et unntak dersom en melding om at en ansatt skal ha krenket en elev er «openbert grunnlaus». De eksemplene departementet gir på slike meldinger, blant annet irettesettelse, rammes ikke av det objektive krenkelsesbegrepet jf. s. 243: «elevlar kan bli irettesette av lærarar eller oppleve usemje med lærarar eller andre elevlar utan at dette vil vere ei krenking».

Er det slik at dagens § 9A-5 innebærer at det gjelder en meldeplikt til skoleeier for påstander om at en ansatt har krenket en elev, uavhengig av om en hendelse utgjør en krenkelse eller kan ha funnet sted?

Svar:

Dagens § 9 A-5 innebærer ikke at det gjelder en meldeplikt til skoleeier for påstander om at en ansatt har krenket en elev uavhengig av om en hendelse utgjør krenkelse eller kan ha funnet sted. Hendelsen må kunne defineres som en krenkelse objektivt sett for at det skal være aktuelt å melde videre. Også etter dagens opplæringslov er krenkelsesbegrepet objektivt. Forslaget om at det ikke skal meldes videre dersom meldingen er «openbert grunnlaus», bidrar imidlertid til å tydeliggjøre denne terskelen. Det skal være en lav terskel

for å melde videre. Dersom det er tvil om noe skal regnes som krenkelse, eller det er tvil om et forhold som utgjør en krenkelse har funnet sted, skal det meldes videre. I slike tilfeller vil ikke meldingen være «openbert grunnlaus».

17. Komiteen ber departementet foreslå ordlyd og plassering av en referanse til arbeidsmiljøloven i kapittel 12 eller annet egnet sted.

Svar:

Fra et lovgivningsteknisk standpunkt mener jeg det er uheldig å innta referanser til arbeidsmiljøloven i opplæringsloven.

Opplæringsloven regulerer opplæringssituasjonen, herunder elevs rettigheter og plikter. Arbeidsmiljøloven regulerer ansattes arbeidsforhold og arbeidsbetingelser. Det er ikke naturlig å innta en referanse til arbeidsmiljøloven i opplæringsloven. At arbeidsmiljøloven gjelder for ansatte i skolen, følger av arbeidsmiljøloven selv. Det er arbeidsgivers og skoleeiers plikt å overholde begge regelverk.

Det må forventes at kommuner og fylkeskommuner tar hensyn til både sektorlover, som opplæringsloven, og de generelle lovene som gjelder for virksomheten deres, som for eksempel forvaltningsloven og arbeidsmiljøloven, uten at det i hvert enkelt tilfelle henvises til disse lovene i opplæringsloven (sektorloven).

Tiltak som settes inn i skolemiljø saker må gjøres i overenstemmelse med arbeidsmiljøloven og øvrige regler som regulerer arbeidsforholdet. Dersom det f. eks. er et aktuelt tiltak å avskjedige en ansatt som grovt har krenket en elev, må dette i så fall gjøres i tråd med arbeidsmiljølovens regler om avskjed (aml. § 15-14).

Lovforslaget kapittel 12 gjelder skolemiljøet til elevene. Bestemmelsene i dette kapitlet er allerede lange og detaljerte, og jeg mener at poenget om at arbeidsgivere også må overholde arbeidsmiljøloven i skolemiljø saker, heller bør fremkomme av veiledning til den nye loven, enn av lovteksten selv. Hvilke tiltak som kan settes inn i en skolemiljø sak (herunder hva en ansatt kan bli pålagt å gjøre eller ikke gjøre) må i enhver sak være i tråd med arbeidsmiljøloven.

Samtidig regulerer arbeidsmiljøloven langt flere situasjoner enn hvordan skoleeier skal forholde seg til ansatte i skolemiljø saker. Å plassere en referanse til arbeidsmiljøloven i kapittel 12 om skolemiljø saker kan derfor signalisere at arbeidsmiljøloven er mindre viktig i andre personalsaker enn de personalsakene som gjelder skolemiljø. Det mener jeg er uheldig.

Jeg mener derfor at en eventuell henvisning til arbeidsmiljøloven ikke bør knyttes til kapitlet om skolemiljø, men eventuelt som en ny siste paragraf i lovforslaget kapittel 17 og en ny siste paragraf i privatskoleloven kapittel 4 om personalet (som begge gjelder personalet i skolen m.m.). Dette vil signalisere at arbeidsmiljøloven gjelder generelt for driften av både

offentlige og private skoler, og de beslutninger som tas etter opplæringsloven og privatskoleloven.

Skisse til ny § 17-13 i forslaget til ny opplæringslov:

§ 17-13 Forholdet til arbeidsmiljølova

Kommunen og fylkeskommunen skal utføre oppgåvene etter denne lova i samsvar med arbeidsmiljølova.

Skisse til ny § 4-6 i privatskoleloven:

§ 4-6 Forholdet til arbeidsmiljølova.

Skolen skal utføre oppgåvene etter denne lova i samsvar med arbeidsmiljølova.

En henvisning til arbeidsmiljøloven vil ikke styrke ansattes rettssikkerhet eller medføre noen endring i rettstilstanden, ettersom arbeidsmiljølovens regler uansett vil gjelde uavhengig av henvisningen. Dersom komitéen likevel ønsker en henvisning til arbeidsmiljøloven, mener jeg likevel at forslaget over er den beste løsningen.

Jeg viser for øvrig til at når det gjelder ansattes rettssikkerhet i forbindelse med skolemiljø saker, har departementet gjort flere tydeliggjøringer og presiseringer i proposisjonen for å tydeliggjøre forståelsen av skolereglene. Jeg viser til merknaden til § 12-4, se proposisjonen s. 614 (øverste hele avsnitt i andre spalte)»:

«Dersom ein elev fortel at eleven har vorte krenkt av ein annan elev eller ein som arbeider på skolen, må den som blir skulda for å ha krenkt eleven, også kunne få komme med sitt syn på saka. At det i denne samanhengen må innhentast informasjon og synspunkt frå fleire enn eleven sjølv, følgjer også av at krenkingsomgrepet er objektivt.»

Hvordan krenkelsesbegrepet skal forstås er grundig diskutert i blant annet merknaden til lovforslaget § 12-3, se s. 611. Her er det blant annet presisert:

«Lærarar har stor fridom til å omtale kontroversielle, vanskelege og kompliserte synspunkt, utan at dette vil reknast som ei krenking. Fagleg usemje mellom ein lærar og ein elev eller usemje om korleis ein lærar har vurdert ein elevprestasjon, vil heller ikkje reknast som ei krenking. Vidare kan ein elev oppleve irettesetjing av ein lærar utan at dette blir rekna som ei krenking.»

I proposisjonen er det for øvrig presisert at de tiltak som statsforvalteren vedtar i skolemiljø saker, ikke kan gripe inn i styringsretten til arbeidsgivere, jf. s. 265-266.

Jeg mener derfor at det ikke bør inntas en referanse til arbeidsmiljøloven.

Departementet har ikke hatt anledning til å kvalitetssikre forslaget til lovtekst innen svarfristen, herunder har departementet ikke hatt dialog med Arbeids- og

inkluderingsdepartementet om spørsmålet. Jeg ber komiteen eventuelt komme tilbake med en ny forespørsel med forlenget frist dersom det er ønskelig å gå videre med forslaget om en referanse til arbeidsmiljøloven slik at skissen til lovtekst i så fall kan gjennomgå en kvalitetssikring.

Kapittel 37 om skyss, reisefølge og losji

18. Komiteen ber departementet foreslå en formulering for å stadfeste at elever med nedsatt funksjonsevne kan få rett til skyss til og fra skolefritidsordningen, hvor denne retten også gjelder i skoleferiene.

Svar:

Dette står i forslaget til § 4-1 fjerde ledd:

«Elevar som treng skyss på grunn av nedsett funksjonsevne, skade eller sjukdom, har rett til gratis skyss til og frå skolen og skolefritidsordninga. Retten til skyss til og frå skolefritidsordninga gjeld ikkje i skoleferiane.»

Dersom det er ønskelig at retten også skal gjelde i skoleferiene kan siste punktum omformuleres til «Retten til skyss til og frå skolefritidsordninga gjeld også i skoleferiane».

Det gjøres oppmerksom på at et slikt forslag vil ha økonomiske og administrative konsekvenser og at dette ikke er utredet.

Kapittel 38 om skolefritidsordningen, leksehjelp og skolebibliotek

19. Hva er omfanget av private drivere av private SFOer?

Svar:

I Grunnskolens informasjonssystem (GSI) rapporteres det årlig (per 1. oktober) hvor mange av elevene på hver enkelt skole som deltar på SFO. Kommunene kan benytte private aktører til å oppfylle kravet om å ha et SFO-tilbud, men departementet har ikke oversikt over i hvilke/hvor mange tilbud som eventuelt har private drivere.

Private skoler har ikke plikt til å tilby SFO. Tall fra GSI viser at om lag 170 av 280 private skoler oppgir at de har elever i SFO.

20. Komiteen ber departementet redegjøre for hvilke budsjettmessige konsekvenser en lovfestet rett til søskenmoderasjon på SFO gir?

Svar:

I dette anslaget legges det til grunn at med lovfestet rett til søskenmoderasjon i SFO menes tilsvarende ordning som i dag er lovfestet for barnehage, der barn nr. 2 får minimum 30 prosent rabatt, og at for det tredje barnet og oppover gis 50 prosent rabatt. Jeg gjør oppmerksom på at søskenmoderasjonen i barnehage fra 1.8.2023 vil endres til gratis barnehage for det tredje barnet og oppover, dvs. 100 prosent rabatt. Dersom tilsvarende skal gjelde for SFO, vil provenyeffekten være høyere enn skissert under.

Anslagene tar utgangspunkt i GSI-tall for skoleåret 2022-23, og er oppgitt i 2023-priser. Kunnskapsdepartementet har ikke statistikk over hvor mange barn i SFO som er barn nr. 2 eller barn nr. 3 og over. Beregningene legger derfor til grunn at søskenfordelingen er tilsvarende som i barnehage. Andelen barn med søskenmoderasjon i barnehage som barn nr. 2 er 17,7 pst., mens andelen barn med søskenmoderasjon i barnehage som barn nr. 3 eller over er 1,2 pst.

Endringer i foreldrebetalingen kan påvirke deltakelsen i SFO. Jeg har imidlertid ikke gode nok forutsetninger for å anslå nivået på denne etterspørselseffekten, og legger derfor til grunn at søskenmoderasjonen i SFO skal gjelde for alle elever på 1.-4. trinn. Det er ikke tatt hensyn til at noen kommuner i dag allerede tilbyr søskenmoderasjon i SFO. Beregningene tar ikke hensyn til innføring av 12 timer gratis SFO på 1. trinn fra høsten 2022 og den kommende innføringen av 12 timer gratis SFO på 2. trinn fra høsten 2023, eller den nasjonale ordningen med redusert foreldrebetaling for elever fra familier med lav inntekt. Disse ordningen kan isolert sett bidra til å trekke anslaget noe ned.

Gitt disse forutsetningene anslår departementet en helårseffekt på om lag 350 mill. kroner, med en halvårseffekt på om lag 150 mill. kroner. Jeg understreker at det er stor usikkerhet knyttet til kostnadsanslaget, og at det vil være behov for nye beregninger ved en eventuell innføring av tiltaket.

21. Regner departementet med at det har budsjettmessige konsekvenser å endre tilsynsplikten med SFO, i så fall hvilke?

Svar:

Det foreslås å ikke videreføre dagens presisering om at kommunene skal føre tilsyn med private SFO som kommunen bruker for å oppfylle plikten til å ha et tilbud om SFO, se omtale av dette i punkt 38.2.4. Dette har ikke budsjettmessige konsekvenser.

Departementet foreslår ikke andre endringer i tilsynet og hvilke budsjettmessige konsekvenser det vil ha å endre tilsynsplikten med SFO henger sammen med hvilke endringer komiteen ser for seg.

22. Komiteen ber departementet orientere om hvilke budsjettmessige konsekvenser en lovfestet rett til SFO for alle barn i 1. til 4. klasse, tilknyttet elevens nærscole, vil gi?

Svar:

Det legges til grunn for svaret at det ikke innebærer endringer i foreldrebetalingen i SFO.

Departementet er ikke kjent med at elever som ønsker det, ikke får plass på SFO. Departementet er heller ikke kjent med i hvilken grad SFO-tilbud for flere skoler er samlokalisert slik at tilbudet er lokalisert andre steder enn på den skolen elevene går, og om dette i så fall oppleves som et problem for elever og foreldre. Slik eventuell samlokalisering kan tenkes å ha både kvalitative, praktiske (f.eks. bygningsmessige) og økonomiske grunner. Dersom en lovfestet rett til SFO på egen skole utløser behov for nybygg, bygningsmessige endringer e.l. kan det kan i enkelte kommuner tenkes å ha økonomiske konsekvenser. Kunnskapsdepartementet har ikke forutsetninger for å beregne kostnadsmessige konsekvenser av et slikt tiltak.

23. Komiteen viser til høringsinnspill fra Fagforbundet om at SFO-lederen må være en del av skolens administrasjon, og ikke inkluderes i bemanningen, og ber departementet om forslag til en lovendring for å ivareta dette.

Svar:

Innspillet synes å være en del av en større argumentasjon hvor det er et ønske at det skal settes krav til kompetanse og bemanning til de som arbeider i SFO. I forslaget til lovtekst er det foreslått at rektor skal være leder for SFO når ordningen er knyttet til en skole.

SFO er ikke en del av grunnskoleopplæringen og er et frivillig tilbud. Bemanning av SFO gjøres ut fra lokale forhold og behov. Det er ikke fastsatt noen bemanningsnorm for SFO. Kommunen har et ansvar for å ansette personale som kan gi et godt tilbud i samsvar med målsettingen med SFO, og bør selv vurdere hvordan dette løses.

Det framstår i lys av dette ikke hensiktsmessig med et krav om at SFO-lederen må være en del av skolens administrasjon, og det framstår også som uklart hva et slikt krav skulle innebære. Jeg vil også vise til at dersom kommunen har satt ut til private å drive SFO, kan det ikke reguleres at SFO-leder skal være en del av skolens administrasjon. På denne bakgrunn har det vært vanskelig å utforme et forslag til lovendring. Dersom det i lys av ovennevnte fortsatt er ønskelig å regulere dette nærmere, ber departementet om en ny bestilling med utfyllende informasjon om formål og ønsket rettsvirkning av forslaget.

Det gjøres oppmerksom på at et slikt forslag uansett ikke er utredet og kan ha økonomiske og administrative konsekvenser.

24. Komiteen ber departementet om å foreslå en setning i § 15-5 *skolebibliotek*, som omhandler skolebibliotekets pedagogiske formål i skolen.

Svar:

Dette følger av dagens forskrift til opplæringsloven § 21-1:

«Skolen skal ha skolebibliotek med mindre tilgangen til skolebibliotek er sikra gjennom samarbeid med andre bibliotek. Bibliotek som ikkje ligg i skolen sine lokale, skal vere tilgjengeleg for elevane i skoletida, slik at biblioteket kan brukast aktivt i opplæringa på skolen. Biblioteket skal vere særskilt tilrettelagt for skolen.»

Det er foreslått å videreføre forskriftshjemmelen slik at mer detaljerte regler om skolebibliotek kan fastsettes i forskrift.

Dersom det er ønskelig å lovfeste skolebibliotekets pedagogiske formål kan bestemmelsen om skolebibliotek formuleres slik:

«§ 15-5 Skolebibliotek

Kommunen og fylkeskommunen skal sørge for at elevane har tilgang til eit skolebibliotek eller eit anna bibliotek som er særskilt tilrettelagt for skolen og tilgjengeleg for elevane i skoletida. Departementet kan gi forskrift om skolebibliotek.»

Kapittel 39 om privat grunnskoleopplæring i hjemmet

25. I kommunens plikt til å gjennomføre tilsyn av at barnet får oppfylt retten til grunnskoleopplæring i samsvar med reglene, ligger det til kommunen å avgjøre hvordan tilsynet skal organiseres. I merknadene til lovforslaget og §22-5 står det at den som fører tilsyn skal "vurdere om det er nødvendig å møte eleven".

Hvilke vurderinger gjør departementet seg knyttet til viktigheten av at eleven møtes, og hvordan kan bestemmelsen formuleres for å sikre at den som fører tilsyn møter eleven?

Svar:

Det er i mange tilfeller avgjørende å møte eleven for å vurdere om barnet får opplæringen det har rett på. Det er kommunen som har ansvaret for tilsynet, og det foreslås ikke detaljerte regler for tilsynet, for eksempel regler om hvor ofte det skal føres tilsyn, hvordan det skal gjennomføres eller hvor lenge et tilsyn skal være. Det er kommunene som har tilsynsansvaret, og som skal lage rutiner for dette på samme måte som for andre områder der de fører tilsyn.

Det understrekes at barn har rett til å uttale seg i saker som gjelder dem selv. Dette følger av barnekonvensjonen artikkel 3 og artikkel 12 og Grunnloven § 104. Barnets rett til å bli hørt gjelder uavhengig av alder eller forutsetninger, og uavhengig av om kommunen trenger opplysninger fra barnet for å kunne ta stilling til om barnet får opplæringen det har krav på. Kommunen må derfor legge til rette for at barnet får mulighet til å uttale seg.

Kapittel 40 om videregående opplæring

26. Hva vil være kostnaden ved å innføre et gratisprinsipp i videregående opplæring tilsvarende det som gjelder for grunnskolen jf. forslag til § 2-5?

Svar:

Et slikt forslag ble verken foreslått av opplæringslovutvalget eller i departementets høringsforslag.

I NOU 2019: 23 skrev opplæringslovutvalget følgende i kapittel 24.3.2 om kunnskapsgrunnlaget knyttet til regler om gratisprinsippet i videregående opplæring: «Konsulentfirmaet Rambøll gjennomførte i 2019 en kartlegging av elevers individuelle utgifter til utstyr i videregående opplæring. Kartleggingen var basert på en nasjonal spørreundersøkelse til lærere, og funnene viser at det er store variasjoner i elevens utgifter. Det er forskjeller både mellom utdanningsprogrammene og mellom ulike programområder som tilhører samme utdanningsprogram. Kartleggingen viser også at det er relativt store forskjeller for elever på samme utdanningsprogram og samme programområde, men ved ulike skoler. Tidligere kartlegginger har vist lignende funn. Utdanningsprogrammet idrettsfag har ifølge kartleggingen både de største utgiftene til individuelt utstyr og størst variasjon i oppgitte utgifter. De oppgitte utgiftene spenner her fra 2 132 til 83 532 kroner. Det er også vist til at det kan være subjektive vurderinger som ligger bak hvilket utstyr skoler, lærere og elever vurderer som godt nok for å følge undervisningen, og at ulike prioriteringer, for eksempel valg av forhandler eller innkjøp av nytt eller brukt utstyr, påvirker utgiftene.»

Med dette kunnskapsgrunnlaget, forslø opplæringslovutvalget å videreføre dagens regler, men med enkelte språklige endringer for å forenkle og klargjøre bestemmelsen. I utvalgets vurdering sto det blant annet følgende: «Det er i praksis opp til fylkeskommunen, skolen eller læreren å avgjøre hva som er nødvendig å bruke i opplæringen, noe som vil kunne bidra til ulikt nivå på elevutgiftene. Utstyr som er knyttet til elevens særlige behov, skal uansett være gratis [...]. Det vil variere hva slags utgifter elevene blir bedt om å dekke selv. Det kan dreie seg om for eksempel kokkekniver, enklere verneutstyr eller avanserte kalkulatorer. I andre tilfeller kan det gjelde utstyr som eleven også forventes å bruke privat, for eksempel idretts- eller turutstyr. Dette kan i noen grad påvirke rimeligheten av at eleven må dekke utgiftene selv. Dersom fylkeskommunene ikke lenger skulle ha mulighet til å pålegge elevene dekke enkelte utgifter, ville dette ha økonomiske konsekvenser som må utredes nærmere».

Det er ikke utredet hvilke konsekvenser det vil ha å innføre et gratisprinsipp i videregående opplæring likt det som gjelder i grunnskolen. Det er ikke mulig for departementet å gi noe kostnadsanslag på dette, uten at det er grundigere utredet. Departementet vil likevel påpeke at det må antas at en slik utvidelse være kostnadskrevende.

Departementet vil gjøre oppmerksom på at det i merknadene til lovforslagets § 5-8 om gratisprinsippet i videregående opplæring er gitt tolkingsveiledning, som blant annet skal sikre en likere vurdering av reglene. Dette er ment å kunne bidra til å minske ubegrunnede forskjeller i elevens utgifter.

27. Er det innført begrensninger i noen av rettighetene knyttet til Fullføringsreformen, sammenliknet med intensjonene i Meld. St. 21 (2020-2021)?

Svar:

I meldingen til Stortinget var det i mindre grad enn i lovproposisjonen presentert detaljer og konkrete lovregler knyttet til innretningen og det nærmere innholdet i fullføringsreformen. Det vil derfor være elementer i forslagene i proposisjonen som ikke var nærmere vurdert i de delene av meldingen som knytter seg til de sentrale delene av fullføringsreformen.

Når det gjelder de to sentrale forslagene i proposisjonen om rett til videregående opplæring frem til oppnådd studie- eller yrkeskompetanse, og rett til yrkesfaglig rekvalifisering, er disse rettighetene i hovedsak i tråd med de forslagene som framgår av meldingen.

28. I gjeldende lov § 3-3 om opplæringsordninga for den vidaregåande opplæringa, presiserer loven at *“Den vidaregåande opplæringa skal føre fram til studiekompetanse, yrkeskompetanse eller grunnkompetanse.”* I den nye loven er formuleringen “grunnkompetanse” tatt ut.

Komiteen ber departementet gir en vurdering av konsekvenser dersom denne formuleringen tas ut, og komme med et forslag til en lovformulering og innplassering hvor denne kompetansen inkluderes.

Svar:

I lovforslagets § 5-2 i proposisjonen er det foreslått å regulere *hva* den videregående opplæringen består av fremfor *hvilken kompetanse* videregående opplæring skal føre frem til. Forslaget er i tråd med departementets høringsforslag og opplæringslovutvalgets forslag i NOU 2019: 23. En av konsekvensene med en slik lovregulering er at begrepet grunnkompetanse ikke blir videreført i loven. Som påpekt i proposisjonen punkt 40.10.4, er dette et grep som ikke er ment å endre på mulighetene for fylkeskommunen til å tilby opplæringsløp i videregående opplæring som gir en annen kompetanse enn full studie- eller yrkeskompetanse. Departementet peker også på at lovforslaget i § 7-1 fjerde ledd eksplisitt definerer praksisbrevkandidater, lærekandidater og kandidater for fagbrev på jobb, som alle er kandidat typer som går opplæringsløp mot en kompetanse som inngår i dagens grunnkompetansebegrep.

Som departementet redegjør for i proposisjonen, og som er i tråd med vurderingene til opplæringslovutvalget, er det uansett ikke hensiktsmessig å videreføre grunnkompetanse i loven som et rettslig begrep på en oppnådd kompetanse, siden begrepet ikke sier noe om hvilken kompetanse som er oppnådd. I den forbindelse vises det til opplæringslovutvalget, som i sin vurdering skriver at det er «...særlig utfordrende at «grunnkompetanse» omfatter både planlagt og ikke-planlagt sluttkompetanse på et lavere nivå enn studie- eller yrkeskompetanse, og uavhengig av om det er ment som delkompetanse for den enkelte eller ikke».

Dersom komiteen likevel mener at begrepet grunnkompetanse bør inngå i loven, kan for eksempel innholdet i dagens § 3-3 første ledd legges til i lovforslaget § 5-2 første ledd. Det vil medføre at reglene både regulerer hva den videregående opplæringen består av og hvilken kompetanse den videregående opplæringen skal lede fram til. Med en slik justering i første ledd, vil forslaget til § 5-2 da lyde slik, med det aktuelle tillegget i første ledd i kursiv:

§ 5-2 Studieførebuande og yrkesfaglege utdanningsprogram

Den vidaregåande opplæringa omfattar studieførebuande og yrkesfaglege utdanningsprogram, og skal føre fram til studiekompetanse, yrkeskompetanse eller grunnkompetanse.

Studieførebuande utdanningsprogram omfattar tre års opplæring som elev. Yrkesfaglege utdanningsprogram omfattar til vanleg to år med opplæring som elev, og to år med læretid i bedrift.

Kapittel 41 om opplæring for barn og unge uten oppholdstillatelse

29. Komiteen viser til proposisjonens kapittel 9 om rett og plikt til grunnopplæring, side 65 ref. forslaget til lovtekst § 2-1 annet ledd. Hvorfor har departementet bare åpnet for at barn som kommer til Norge unntaksvis kan innpasses på et lavere trinn, og ikke et høyere? Hvordan kan dette formuleres dersom man vil ta høyde for at elever som kommer til Norge i noen tilfeller best innpasses på et høyere trinn.

Svar:

Et barn som kommer til Norge kan plasseres på et høyere trinn, jf. reglene om fritak fra deler av opplæringen i § 2-2 tredje ledd. Reglene om fritak gjelder for alle elever. Regelverket tar dermed høyde for at elever som kommer til Norge kan plasseres på et høyere trinn, og det er ikke behov for en egen regulering av dette i paragrafen. At et barn som kommer til Norge også kan plasseres på et høyere trinn er presisert i spesialmerknaden til § 2-1 (side 569).

30. Hvordan kan lovteksten formuleres for å sikre at ungdom med endelig avslag på oppholdstillatelse har rett til opplæring inntil de har forlatt landet?

Svar:

Departementet forstår spørsmålet slik at det er ønskelig med forslag til justeringer som ivaretar rett til opplæring for alle under 18 år, både opplæring organisert for ungdom og voksne.

En regel som kan erstatte lovforslaget § 5-9 kan lyde slik:

§ 5-9 Rett til vidaregåande opplæring for dei som ikkje har opphaldsløyve

Dei som ikkje har opphaldsløyve i Noreg, har rett til vidaregåande opplæring ut det skoleåret som tek til det kalenderåret dei fyller 18 år. Dei som oppheld seg ulovleg i landet utan å ha søkt om opphaldsløyve, har likevel ikkje rett til vidaregåande opplæring.

En regel som kan erstatte lovforslaget § 18-10, kan lyde slik:

§ 18-10 *Rett til opplæring for vaksne som ikkje har opphaldsløyve*

Dei som ikkje har opphaldsløyve i Noreg, har rett til førebuande opplæring for vaksne ut det skoleåret som tek til det kalenderåret dei fyller 18 år. Dei som oppheld seg ulovleg i landet utan å ha søkt om opphaldsløyve, har likevel ikkje rett til førebuande opplæring for vaksne.

Dei som oppheld seg ulovleg i landet eller ventar på å få avgjort ein søknad om opphaldsløyve, har ikkje rett til vidaregåande opplæring for vaksne.

Kapittel 42 om vidaregåande opplæring i bedrift

31. Hvordan kan en lovfestet rett til lærlingplass formuleres?

Svar:

I lovforslagets § 5-6 foreslås at søkere som oppfyller vilkårene for læretid i bedrift, som utgangspunkt skal ha rett til læreplass. Hvis fylkeskommunen likevel ikke kan gi søkeren tilbud om læreplass, har de rett til et annet opplæringstilbud. Forslaget er i hovedsak en videreføring av dagens regler, men tydeliggjør i loven at læreplass er målet, og at elever som ikke får læreplass, også er sikret progresjon i det yrkesfaglige opplærings løpet. Samtidig understrekes viktigheten av å skaffe læreplass i bedrift til så mange søkere med rett til opplæring som mulig

Opplæringslovutvalget konkluderte med at en lovfestet rett til læreplass ikke er gjennomførbar, jf. NOU 2019: 23. Det er ikke mulig for staten å innføre en lovfestet ubetinget og absolutt rett til læreplass, fordi tilgangen til læreplasser ikke kan garanteres av staten eller fylkeskommunen.

Lærlingordningen bygger på en kombinasjon av bedriftenes behov for kompetanse, og samfunnets behov for at unge skal fullføre vidaregåande opplæring. Bedriftene har en egeninteresse i å ta inn lærlinger, da lærlingene også bidrar til bedriftens verdiskaping. Dersom det offentlige skal garantere læreplass til alle, vil det i praksis bety at private bedrifter må pålegges å ta inn lærlinger eller at det offentlige må tilby læreplasser uten å ha kompetanse til å tilby disse. Det er uklart hvordan et slikt forslag skal kunne gjennomføres, og hvordan det eventuelt skulle formuleres. Dette er heller ikke blitt utredet eller hørt i høringsrundene. En slik endring må drøftes med partene i fag- og yrkesopplæringen, herunder SRY, jf. ILO-konvensjonen artikkel 142.

I lys av dette kan jeg ikke se at en lovfestet rett til lærlingplass kan vedtas, men gitt at det hadde vært mulig, ville forslaget til § 5-6 kunne omformuleres slik:

«§ 5-6 Rett til læreplass eller anna tilbod på vidaregåande trinn 3

Søkjjarar som oppfyller vilkåra for å bli formidla til læretid i bedrift, har rett til læreplass. ~~Dersom fylkeskommunen ikkje kan gi søkjaren tilbod om læreplass, har søkjaren rett til eit anna opplæringstilbod på vidaregåande trinn 3 bygd på det programområdet han eller ho har gjennomført på vidaregåande trinn 2. Departementet kan gi forskrift om opplæringstilbodet til dei som ikkje får læreplass.»~~

32. Hva vil være de økonomiske konsekvensene knyttet til lovfesting av lærlingplasser?

Svar:

Jeg viser her til mitt svar på spørsmålet over, og lovproposisjonens punkt 68.37 om økonomiske og administrative konsekvenser av forslaget.

5 800 av søkerne stod uten læreplass ved utgangen av 2022. Av disse var om lag 3 700 ungdommer. Dersom alle disse fikk læreplass, vil det utgjøre en anslått økning i lærlingtilskudd fra fylkeskommunene på i underkant av 1 mrd. kroner (over to år). Samtidig ville fylkeskommunene få innsparinger knyttet til elever som ville fått tilbud om vg3 i skole eller valgt påbygg til studiekompetanse dersom de ikke fikk læreplass. Fylkeskommunene er i utgangspunktet kompensert for å tilby videregående opplæring til alle med rett til opplæringen, inkl. lærlinger.

33. §§ 7-2 og 7-8 mfl. om lærekontrakter, lærebedrifter og opplæringskontor:

I lovparagrafen som er foreslått er opplæringskontorer regulert som samarbeidsorgan. Det er noe som støttes av LO, NHO m.fl., og som gir en tydelig regulering i loven av opplæringskontorenes rolle. Det er ønskelig med departementets vurdering av hva som er nødvendig av endringer i omtale i lovbehandlingen, eller konkrete endringer i lovparagrafene, for å åpne for at opplæringskontorene fremdeles kan være part i lærekontrakten og være mottaker av lærlingtilskuddet.

Mulige justeringer i lovteksten følger under. Komiteen ber departementet om å vurdere disse, og dersom dette ikke er dekkende for intensjonen ber komiteen departementet om å utarbeide andre forslag til formuleringer.

Tillegg i § 7-2 første ledd, etter første punktum:

Der lærebedrifta er medlem av eit opplæringskontor kan fylkeskommunen inngå lærekontrakten med opplæringskontoret som part i læreforholdet.

Tillegg i § 7-8 første ledd, etter første punktum:

Der lærebedriften er medlem av eit opplæringskontor som er part i læreforholdet kan tilskotet gis til opplæringskontoret.

Svar:

Det er viktig at det går tydelig fram av regelverket hvem som har ansvar for hva. Når, som i dag, både opplæringskontor og den virksomheten som gir opplæring er godkjent som lærebedrift, blir det uklart hvem som har ansvar for de oppgavene som etter loven ligger til lærebedriftene. Dette kan blant annet få konsekvenser for lærlinger i sårbare situasjoner. Forslaget om at opplæringskontorene ikke skal godkjennes som lærebedrift (med mindre de fyller vilkårene og gir opplæring selv), men i stedet betegnes som samarbeidsorgan for lærebedrifter, rydder opp i ansvarsforholdene for de lovpålagte oppgavene som skal sikre lærlingene formidling til læreplass og opplæring i lærebedrift.

Det er mulig å legge til rette for at opplæringskontorene fortsatt kan være part i lærekontraktene og motta læretilskudd. Gitt at forskriftshjemmelen er tydelig nok, kan dette reguleres i forskrift.

For ytterligere å tydeliggjøre, kan dette reguleres direkte i loven. I så fall er det min vurdering at den beste lovtekniske løsningen er å foreslå en ny §7-12. En slik lovregel kan lyde slik:

«§ 7-12 Samarbeidsorgan for lærebedrifter (opplæringskontor)

Lærebedrifter som er tilknytta eit samarbeidsorgan for lærebedrifter, kan avtale at samarbeidsorganet inngår lærekontrakt etter § 7-2 og mottar tilskot etter § 7-8 på vegner av lærebedrifta.

Departementet kan gi forskrift om samarbeidsorgan for lærebedrifter.»

Med en egen paragraf om opplæringskontor, er det naturlig at forskriftshjemmelen står i samme paragraf (andre ledd over), og at § 7-5 tredje ledd endres slik:

«Departementet kan gi forskrift om godkjenning av lærebedrifter, ~~og om samarbeidsorgan for lærebedrifter (opplæringskontor)~~»

Med en slik regel tydeliggjøres det at lærebedriftene kan inngå avtale om at opplæringskontoret skal inngå lærekontrakter og motta tilskudd på deres vegne, men de underliggende ansvarsforholdene etter loven endres ikke – lærebedriftene beholder det underliggende ansvaret for at de lovpålagte oppgavene som ligger til lærebedriftene blir gjennomført. Et opplæringskontor og dets medlemsbedrifter vil kunne utarbeide standardiserte avtaler og/eller rammeavtaler om hvilke oppgaver opplæringskontorene skal utføre på vegne av lærebedriftene.

Kapittel 47 om kulturskolen

34. I komiteens høring har det blitt spilt inn et behov for å klargjøre om begrepet “aktiviteter” og lovparagrafen slik den er formulert, er tilstrekkelig dekkende for kulturskolens oppdrag. Gjennom Meld. St. 18 (2020–2021) er det beskrevet et tydelig undervisningsoppdrag.
- Hvilke vurderinger har departementet gjort i avgrensningen i begrepsbruk til “aktiviteter”, og hvordan vurderer departementet en mulig tilføyning av begrepet “opplæring” i paragrafen?

Komiteen ber departementet om å vurdere forslag fra Norsk kulturskoleråd om at § 26-2 kan lyde:

Kulturskolen skal leggje til rette for at barn og unge får opplæring samt moglegheit til å delta i ulike aktivitetar der dei kan oppleve, skape og formidle kulturelle og kunstnariske uttrykk, i eit trygt og godt skolemiljø.

Svar:

Kulturskolen er ikke en del av grunnopplæringen eller den videregående opplæring. Hvis begrepet «opplæring» føyes til i bestemmelsen, vil det kunne skape tvil om kulturskolen er en del av den formelle opplæringen. Jeg mener det er viktig å skille mellom kulturskolen og den formelle opplæringen. Begrepet «aktiviteter» er benyttet for å understreke at tilbudet ikke er en del av formell skolegang.

Jeg viser også til at det i Meld. St. 18 (2020-2021) ble formålet til kulturskolen omtalt som en skoleaktivitet, en kulturaktivitet og en fritidsaktivitet:

Kulturskolen er ein skoleaktivitet med eit mangfald av kunst- og kulturfag, som trekkjer vekslar på både pedagogiske, didaktiske og kunst- og kulturfaglege tenkjemåtar og praksisar. Kulturskolen er ein kulturaktivitet der det er mogleg for barn og unge å fordjupe seg og utvikle talentet sitt. I tillegg er kulturskolen ein fritidsaktivitet – ein stad der barn og unge kan møte kunst og kunstnarar på ein relativt uforpliktande måte og inngå i sosiale fellesskap med andre med like interesser.

I lys av dette er min vurdering at «opplæring» ikke bør tilføyes.

Kapittel 48 om utvalg, råd, læreplangrupper og klagenemnder som er oppnevnt av staten

35. Komiteen viser til høringsinnspill til komiteen hvor LO foreslår å endre ny § 8-1 til "Departementet skal nemne opp læreplangrupper som skal delta i arbeidet med å fastsetje innhaldet i fag- og yrkesopplæringa", i stedet for å bruke formuleringen "å hjelpe til i arbeidet". Komiteen ber om departementets vurdering av en slik endring.

Svar:

Jeg mener en slik endring i ordlyden innebærer en realitetsendring i graden av involvering i fastsettingen av innholdet i fag- og yrkesopplæringen. En slik endring er ikke utredet eller hørt.

Kapittel 50 om personalet i skolen

36. Komiteen viser til hørings svar fra Skolenes landsforbund om å slå fast i loven at all undervisning skal være forberedt og gjennomført av en lærer og med lærer til stede, og ber departementet gi innspill til endring i loven som ivaretar dette.

Svar:

I NOUen foreslo opplæringslovutvalget å innføre en regel om at opplæringen skal forberedes og følges opp av en lærer, og at en lærer som hovedregel skal være til stede sammen med elevene i opplærings situasjonen. For opplæringslovutvalgets forslag, se NOU-en kapittel 39 og utvalgets forslag til § 15-4 andre punktum.

Som påpekt i proposisjonen punkt 50.5.9 krever eventuelle regler om dette ytterligere utredninger, da vi har for lite kunnskap om konsekvensene av en slik regel. Jeg vil også påpeke at forslaget fra opplæringslovutvalget om krav til lærers tilstedeværelse, var ett av flere forslag som utvalget mente kunne erstatte kravet om lærertetthet. I proposisjonen er det ikke foreslått å fjerne reglene om krav til lærertetthet. Det å da i tillegg ha et krav om lærers tilstedeværelse vil i så fall innebære en strammere styring enn i dag. Jeg viser for øvrig til at det i proposisjonen i forslaget til § 17-6 er foreslått å videreføre dagens regel om at bare de som er ansatt i lærerstilling kan ha ansvaret for opplæringen.

37. Komiteen viser til flere høringsinnspill der man ønsker krav i loven til tverrfaglig kompetanse, helse og sosialfaglig kompetanse, eller lignende i "laget rundt eleven og læreren". Komiteen ber departementet formulere mulige endringer i loven som stiller krav til tverrfaglig kompetanse, og helse og sosialfaglig kompetanse i skolen.

Svar:

Laget rundt eleven og læreren involverer også annet regelverk enn opplæringsloven, blant annet helselovgivningen. Dersom det skal stilles krav om annen spesifikk kompetanse i skolen, må dette utredes, blant annet med tanke på hvilken kompetanse som skal kreves, og hvilken betydning dette vil få for annet regelverk. Dette må gjøres i samråd med berørte statsråder, og ikke minst må økonomiske og administrative konsekvenser vurderes.

Jeg gjør ellers oppmerksom på at lovforslaget § 17-1 om at «Kommunen og fylkeskommunen skal sørge for rett og nødvendig kompetanse i skolen», innebærer at skolene må sørge for at de har tilgang til rett og ulik kompetanse slik at skolene samlet sett er tilstrekkelig skodd til blant annet å sikre at den enkelte får en forsvarlig opplæring og et godt skolemiljø, og at de som har rett til individuelt tilrettelagt opplæring får oppfylt rettighetene sine.

Kapittel 56 om internkontroll og kvalitetsutvikling

38. I gjeldende opplæringslov er det et krav om at den årlige rapporten skulle drøftes i kommunestyret og fylkestinget. Hvordan kan lovtekst utformes for å beholde kravet om drøfting? Det bes om innspill på følgende forslag til justering av bestemmelsen:

Kommunestyret og fylkestinget skal minst éin gong i året få informasjon om, og drøfta, læringsmiljøet, læringsresultata og gjennomføringen til elevane i opplæringa.

Svar:

Ja, det kan formuleres slik. Merk at det bør stå «drøfte» og ikkje «drøfta» slik at det blir same form som i resten av loven.

Om sametingets posisjonsnotat til ny opplæringslov

39. Komiteen viser til Sametingets posisjonsnotat til konsultasjonsmøte med komiteen angående ny opplæringslov (vedlagt). I dette posisjonsnotatet foreslår sametinget en rekke lovendringer. Hva er de lovtekniske vurderingene til KD av disse forslagene?

Svar:

Kunnskapsdepartementet har hatt konsultasjoner med Sametinget om lovforslaget, hvor Sametinget har fremmet de samme forslagene til lovendringer som fremgår av posisjonsnotatet. I proposisjonen på side 31 skriver departementet:

I dag er det store utfordringar med rekruttering av lærarar og anna personale i skole med utdanning i og på samisk, samtidig som det blir utdanna for få og rekrutteringsgrunnlaget til utdanninga er dårleg. Situasjonen i dag, med låg rekruttering og relativt stort fråfall frå samiskundervisninga på alle nivå i utdanningssystemet, er ikkje berekraftig. Sjølv om lovfesting av fleire rettigheter ikkje er det einaste verkemiddelet for å løyse desse utfordringane, ser departementet at det kan vera eit viktig steg. Samtidig må det vere ei føresetnad for ein eventuell lovfesting av fleire rettar at dei i praksis kan oppfyllest, og at kommunane er i stand til å tilby den lovfesta opplæringa. Departementet ønskjer å greie ut kva praktiske forutsetningar som må vere på plass for at dei ulike krava Sametinget peiker på, kan oppfyllest. Betre kunnskap om dette vil vere viktig for framtidige vurderingar av om det bør setjast i gang nytt regelverksarbeid. Departementet vil ha dialog med Sametinget om kva forutsetningar som må vere på plass for at eventuelle nye rettigheter kan lovfestes i opplæringslova.

I proposisjonen punkt 30 fremgår departementets vurdering av de ulike forslagene fra Sametinget. Departementet kan ikke tilrå at noen av disse endringsforslagene gjennomføres nå. I det følgende vil jeg kommentere de konkrete endringsforslagene som fremkommer av Sametingets posisjonsnotat til komiteen.

§ 1-5 Samisk innhald i opplæringa og samiske læreplanar

Sametingets forslag vil gi Sametinget myndighet til gi forskrift om samisk innhold i de samiske likeverdige parallelle læreplanene, og er en utvidelse av Sametingets myndighet sammenlignet med i dag. I dag har Sametinget myndighet til å gi forskrift om samisk innhold i de nasjonale læreplanene, om læreplaner i særskilte samiske fag i videregående opplæring og om læreplaner for opplæring i samiske språk. Utover dette er det ingen andre enn departementet som har myndighet til å fastsette læreplaner.

En slik utvidelse av Sametingets myndighet ble ikke foreslått av opplæringslovutvalget eller av departementet i høringen av ny opplæringslov. Jeg vil understreke at nasjonale utdanningsmyndigheter har ansvar for at alle elever går ut av utdanningsløpet med likeverdig kompetanse, og læreplanene skal sikre dette. Dette sikres blant annet gjennom den gjensidigheten reglene i dag legger opp til, ved at KD fastsetter samisk innhold i de samiske parallelle likeverdige læreplanene, og at Sametinget fastsetter samisk innhold i de nasjonale læreplanene. KD og Sametinget har hatt god prosesser og et godt samarbeid om de nye læreplanene, og jeg mener dette samarbeidet sikrer Sametingets innflytelse på læreplanene.

§ 3-2 Opplæring i og på samisk i grunnskolen første ledd

Sametingets forslag vil gi samiske elever rett til opplæring i to samiske språk. I dag har samiske elever rett til opplæring i enten nordsamisk, lulesamisk eller sørsamisk, og de velger selv hvilket språk de ønsker opplæring i. En slik utvidelse ble ikke foreslått av opplæringslovutvalget eller av departementet i høringen av ny opplæringslov.

Det kan bli krevende om en slik rett skal lovfestes. Samiske elever som følge kunnskapsløftet samisk har allerede flere timer i grunnskolen enn andre elever, og vil få enda flere timer om de skal ha opplæring i to ulike samiske språk. Som kjent ville det også vært utfordrende å skaffe nok lærere som kan gi denne opplæringen. Jeg vil likevel påpeke at dersom en elev ønsker opplæring i to samiske språk, og dette er noe kommunen har kapasitet til å tilby, er det ingenting i veien for at kommunen går lenger enn de forpliktelsene som følger av loven. Forslaget vil også ha økonomiske konsekvenser avhengig av hvor mange elever som vil benytte seg av en slik rett.

§ 3-2 Opplæring i og på samisk i grunnskolen andre ledd

Sametingets forslag vil gi kommuner i forvaltningsområdet for samisk språk rett til å pålegge alle elever i grunnskolealder obligatorisk opplæring i samisk etter læreplanen i samisk som første- eller andrespråk. I dag kan disse kommunene pålegge elevene obligatorisk opplæring i samisk språk og kultur, men det er ikke mulig å pålegge opplæring i samisk som første- eller andrespråk.

Dette ble ikke foreslått av opplæringslovutvalget eller av departementet i høringen av ny opplæringslov. Jeg mener det vil være for inngripende om kommuner får en slik mulighet. Det kan være krevende for elever i grunnskolen å ta et ekstra språkfag dersom de ikke ønske dette selv. Fagene har høye timetall, og elever som følger disse dagene er unntatt krav om opplæring i skriftlig sidemål og fremmedspråk. Vi vet heller ikke om det er ønskelig fra kommunenes side å innføre dette.

§ 3-2 Opplæring i og på samisk i grunnskolen tredje ledd

Sametingets første endringsforslag senker antallbegrensningen for at retten til opplæring på samisk utenfor forvaltningsområdet trer inn fra ti til seks elever i kommunen.

Som omtalt i både lovproposisjonen og i Meld. St. 17 Samisk språk kultur og samfunnsliv, er lærerkapasitet-situasjonen krevende. Dette har betydning for om fylkeskommunene og kommunene vil være i stand til å oppfylle en utvidet rett. Jeg vil også bemerke at en senking

av antallsgrensen ikke har vært hørt, og at de som vil påvirkes av det, som kommunene, har ikke fått uttalt seg tilstrekkelig.

Sametingets andre endringsforslag gir samiske elever en rett til opplæring på samisk i to fag (i tillegg til i språkfaget samisk). Dette ble hørt åpent av departementet i høringen av ny opplæringslov. Jeg vil også her vise til at mangelen på lærere som kan undervise på samisk gjør en slik rett krevende å innføre og oppfylle. Et slikt forslag vil ha økonomiske og administrative konsekvenser.

§ 3-2 Opplæring i og på samisk i grunnskolen fjerde ledd

Sametingets endringsforslag fjerner elevenes rett til å selv velge om de ønsker opplæring i og på samisk fra 8. trinn. Det vil innebære at det er foreldrene, ikke eleven, som velger om eleven skal ha opplæring i og på samisk, til og med 10. trinn.

Jeg mener elevens eget synspunkt må veie tungt, slik at elevene fortsatt får velge selv om de ønsker opplæring i og på samisk fra 8. trinn. Jeg vil også påpeke at elever også har rett til å velge om de ønsker bokmål eller nynorsk som hovedmål og om de vil ha opplæring i kvensk eller finsk. Departementet har også foreslått at elever selv velger om de ønsker opplæring i og på norsk tegnspråk. Jeg mener reguleringen her bør være lik og viser til barns rett til medbestemmelse og til å bli hørt.

§ 3-2 Opplæring i og på samisk i i grunnskolen sjettede ledd

Sametingets endringsforslag gir elever en ubetinget rett til å få en del av opplæringen i samisk i et samiskspråklig miljø.

Det er viktig for god språkopplæring at samiskundervisningen kan skje i et samiskspråklig miljø. Likevel vil jeg understreke at det er skolen og lærerene som står nærmest å vurdere hvilken type undervisning eller hvilket tiltak hver enkelt elev trenger. Det er heller ikke gitt at opplæring i et samiskspråklig miljø alltid vil være til det beste for eleven. Dette bør vurderes konkret, som er bakgrunnen for at jeg har fremmet et forslag med vilkår. Jeg vil også understreke at forslaget ikke skal åpne for at kommuner eller fylkeskommuner kan ta økonomiske hensyn inn i vurderingen.

§ 3-6 Særskilt språkopplæring i grunnskolen

Sametingets endringsforslag medfører at elever i grunnskolen og VGO som har et annet morsmål enn norsk eller samisk, og som ikke kan norsk godt nok til å følge den vanlige undervisningen i skolen har rett til særskilt språkopplæring til de kan *samisk eller* norsk godt nok, og at særskilt språkopplæring også skal omfatte forsterket opplæring i samisk.

Jeg vil bemerke at et slikt forslag ikke har vært hørt eller utredet. Å gi en rett til særskilt språkopplæring i samisk vil ha økonomiske konsekvenser, og vil kreve tilgang på flere samisklærere.

§ 6-2 Opplæring i samisk i den vidaregående opplæringa første ledd

Se kommentar til § 3-2 første ledd.

§ 6-2 Opplæring i samisk i den vidaregåande opplæringa tredje ledd

Se kommentar til § 3-2 sjette ledd.

§ x-x Samisk vidaregåande opplæring

Sametingets endringsforslag viderefører departementets hjemmel til å gi forskrift om at visse skoler skal tilby opplæring i eller på samisk eller i særskilte samiske fag, som departementet har forslått å ikke videreføre.

Det har vært et mål med ny opplæringslov å redusere antallet unødvendige eller ubrukte forskriftshjemler. Forskriftshjemmelen har aldri vært tatt i bruk, og hensynet til det lokale selvstyret tilsier at staten ikke bør kunne pålegge dette. Jeg mener formålet med forskriftshjemmelen kan ivaretas på andre måter dersom det skulle oppstå behov for det, for eksempel gjennom avtaler og tilskuddsordninger.

Jeg vil understreke at de statlige samiske vidaregåande skolene i Karasjok og Kautokeino ikke er hjemlet i denne bestemmelsen, men i dagens opplæringslov § 13-3 siste ledd, som er forslått videreført.

§ 15-2 Hovudmålet på kvar skole

Sametingets endringsforslag har som hensikt å fremheve at også samisk kan være hovedmål ved en skole. Jeg vil understreke at forslaget til § 15-2 kun skal regulere valget mellom de to norske skriftspråkene bokmål og nynorsk når skolen har norsk som opplæringspråk. Det er derfor ikke hensiktsmessig å inkludere samisk i bestemmelsen. Regelen er ikke til hinder for at skolen kan velge at den i den muntlige og skriftlige opplæringen bruker samisk. Det fremkommer av forslaget til § 15-1 at opplæringen skal være på norsk, samisk eller norsk tegnspråk.

§ 15-3 Læremiddel

Sametinget har ikke foreslått noen konkrete endringsforslag i lovteksten, men påpeker at det er prinsipielt viktig for Sametinget at samiske læremidler i større grad forankres i lovverket, og at retten til samiske læremidler lovfestes.

Den samiske læremiddelsituasjonen er komplisert og sammensatt. Det er stor mangel på samiske læremidler på alle de tre samiske språkene, og for flere fag og trinn. Å lovfeste en rett til samiske læremidler er ikke realistisk, og vil i realiteten gi en rett som i praksis ikke kan oppfylles, som er bakgrunnen for at departementet ikke har foreslått en slik regel.

I Meld. St. nr. 13 (2022-2023) Samisk språk, kultur og samfunnsliv – Kompetanse i barnehage, grunnopplæring og høyere utdanning, har regjeringen sagt at «Kunnskapsdepartementet og Sametinget vil ha videre dialog om hvordan læremiddelsituasjonen kan forbedres».

Med hilsen

Tonje Brenna

Tonje Brenna